

En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga, SOU 2023:44

I betänkandet lämnas förslag som medför att påföljden sluten ungdomsvård utmönstras och att fängelse i stället blir den påföljd som ska väljas för de barn och unga under 18 år som begår så allvarliga brott att en frihetsberövande påföljd inte kan undvikas. Tillämpningen av den föreslagna ordningen beträffande påföljdsval kommer inte att beröra de allmänna förvaltningsdomstolarna. Vissa beslut som kan komma att fattas med stöd av den föreslagna nya fängeslagen för unga kommer att kunna prövas i allmän förvaltningsdomstol enligt den föreslagna ordningen för överklagande.

Kammarrätten har följande synpunkter.

Vad gäller utredningens förslag till reglering för att i vissa fall särbehandla barn som döms till fängelse, utredningens förslag till lag om ändring i 32 kap. 5 § brottsbalken (1962:700), framstår det som mindre lämpligt att allmän domstol ska besluta i en sådan verkställighetsfråga vid bestämmande av påföljd. Det framgår i vart fall inte tillräckligt tydligt vilka tungt vägande skäl som finns för att gå ifrån den ordning som gäller att verkställighetsfrågor beslutas av den myndighet som ansvarar för verkställigheten av den utdömda påföljden. Det finns därtill en risk för att domstolsprocessen skulle komma att tyngas av frågor rörande synnerliga skäl för verkställighet av fängelsepåföljden i ett särskilt ungdomshem på ett sätt som inte skulle vara gynnsamt för processen. Vidare förefaller det som att ett av syftena med det förslag som utredningen lägger fram, renodling av Statens institutionsstyrelses (SiS) verksamhet till att enbart avse vård, till viss del skulle gå förlorat genom att SiS ändå skulle komma att ansvara för verkställigheten av fängelse för vissa barn och unga som döms för allvarliga brott. En ordning där Kriminalvården ansvarar för verkställighet av fängelsestraff för alla barn och unga, även de med särskilda behov, framstår därför som mest ändamålsenlig.

I den föreslagna fängeslagen för unga, 5 kap. 2 § och 3 §, är angivet att Kriminalvården och SiS är de myndigheter som fattar beslut enligt lagen. Kammarrätten noterar att det av lagens 1 kap. 3 § torde följa att även socialnämnder kommer att fatta beslut enligt lagen. Vidare framgår det inte av 5 kap. 4 § att det endast är beslut i särskilda fall som får överklagas. Detta torde vara avsikten med bestämmelsen, vilket framgår av författningskommentaren och bör tydliggöras i enlighet med utformningen av nu

gällande 23 § lag (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård. Kammarrätten efterfrågar även överväganden om varför Kriminalvården eller i förekommande fall SiS inte ska ompröva sina beslut innan dessa får överklagas, på motsvarande sätt som gäller enligt 14 kap. 2 § fängelselagen (2010:610).

Utredningen föreslår att bestämmelsen i 3 § andra stycket lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) slopas. Detta med anledning av att den unge som dömts till fängelse kommer att till följd av den föreslagna ordningen ha deltagit i olika individuellt anpassade åtgärder och vid villkorlig frigivning ställas under övervakning. Utredningen bedömer att dessa åtgärder i de flesta fall kommer att rusta den unge tillräckligt för livet utanför anstalten och att behovet av vård enligt LVU kommer att finnas helt undantagsvis. Kammarrätten delar utredningens bedömning att de åtgärder som föreslås bli aktuella för den unge i många fall torde räcka. Kammarrätten anser att det ändå bör övervägas om det inte alltjämt finns ett behov av att ha kvar ett sänkt aktualitetskrav i enlighet med 3 § nuvarande andra stycke för att i de fall den unge vid verkställighetens slut bedöms vara i uppenbart behov av vård på institution, direkt kunna besluta om en sådan enligt LVU.

Kammarrätten har i övrigt inga synpunkter på utredningens förslag.

Detta yttrande har beslutats av kammarrättslagmannen Gertrud Forkman, kammarrättsrådet Niclas Falkendal och hovrättsrådet Sara Norman, även föredragande.

Gertrud Forkman

Sara Norman